JOSEP ESCORTELL CERQUEDA

1932-2011

Membre fundador de l'Institut d'Estudis del Baix Empordà

FRANCESC AICART HEREU

JOSEP ESCORTELL i CERQUEDA (1932-2011): NOTES BIOGRÀFIQUES

ESTUDIS DEL BAIX EMPORDÀ
Sant Feliu de Guíxols, 2011
Volum 30 - ISSN 1130-8524

La recerca arqueològica a Sant Feliu de Guíxols i la vall d'Aro de la segona meitat del segle XX pivotà a l'entorn de la figura de Lluís Esteva i Cruañas (1906-1994), mestre i investigador, una figura ben coneguda per tothom en l'àmbit de la història i de l'arqueologia. A partir de 1960, com veurem, el savi guixolenc tingué al seu costat un col·laborador fidel, afable, enamorat de Catalunya, de tarannà modest –potser de vegades fins i tot massa–, però d'una cultura i d'una bonhomia extraordinària: Josep Escortell i Cerqueda.

Josep Escortell i Cerqueda estigué vinculat des de ben jove a l'excursionisme cultural, de la mà del seu pare, Jaume Escortell i Ribes (1903-2000).[1] En l'acta de fundació del Centre Excursionista Montclar, el 5 de gener de 1950, ambdós figuren entre els membres fundadors.[2] El seu lligam amb el Centre Excursionista Montclar (CEM) el mantingué al llarg dels anys i fou especialment estret durant la dècada dels cinquanta,[3] en què col·laborà assíduament en el butlletí del centre. Pocs mesos després de la constitució oficial del centre, publicà una ressenya al setmanari guixolenc *Àncora* sobre una conferència que féu l'escriptor Josep Vallverdú, qui conclogué l'acte amb la lectura d'una magnífica poesia de Sagarra.[4]

En el mateix número d'*Àncora*, es publicà una carta al director d'un jove guixolenc, amb el pseudònim de Cosme Adalerm, que feia una defensa fervorosa del patrimoni i de la història de Sant Feliu i demanava al director d'*Àncora* que publiqués algunes pàgines sobre la història de la vila. La carta conté un preàmbul i un afegit final del director d'*Àncora*, Enric Descayre i Salgas, en què parla d'aquest jove guixolenc:

1 Sobre Jaume Escortell vegeu la recent biografia de l'historiador Gerard Bussot (BUSSOT, 2011, p.132) i el seu escrit sobre la seva etapa com a president del CEM (SOLÀ, Josep; VICENTE, Josep; CALVET, Marc (coord.), 2000, p.44-55).

2 Vegeu aquest document a SOLÀ, Josep; Vicente, Josep; Calvet, Marc (coord.), 2000, p. 46-47.

3 Per exemple, l'any 1957 formava part de la Comissió de Cultura del centre, comissió que presidia un bon amic seu, Josep Vicente i Romà (*Àncora*, 475, 14-3-1957), també traspassat enguany.

4 ESCORTELL, Josep. "La Muntanya i la Poesia", *Àncora*, 18-5-1950.

Figura 1. Grup d'excursionistes guixolencs precursors del Centre Excursionista Montclar al Santuari de la Salut de Sant Feliu de Pallerols. Novembre de 1949. A baix, a l'esquerra, el jove Josep Escortell. Fons família Josep Escortell.

"*Solo un joven como el que, con el seudónimo de Cosme Adalerm, visita hoy estas columnas, le gusta tutearse con un Jerónimo Pujades, con un Cano y con los restantes personajes de tan gloriosa lista,*[5] *sin importarle que los demás han de tomarlo por un bendito. Entre la algazara a lo celuloide de estos días, Cosme Adalerm sienta plaza de juicioso y erudito.*"

Aquest jove era Josep Escortell. Sabem que emprà el pseudònim de Cosme Adalerm i el de C.A per unes anotacions manuscrites del seu pare en els exemplars dels butlletins del Centre Excursionista Montclar de la seva propietat. En aquest mateix butlletí, el juliol de 1950, Josep Escortell féu una ressenya sobre les excursions realitzades pel centre signada com a Cosme Adalerm. Ben aviat, publicà el seu primer treball en català: una poesia dedicada al monestir de Sant Llorenç de Sous,[6] signada també amb el pseudònim de Cosme

5 Es refereix a la llista de personatges que inclou el lector en la seva carta: *"Y nosotros los jóvenes ignoramos la verdadera historia de nuestro pueblo natal y solo conocemos pequeñas noticias que hemos adquirido a través de las obras que van amontonando los años, muchas de ellas a punto de desaparecer, noticias que recibimos gracias a un Jerónimo Pujades, un Cano, un Grahit, un Hurtebise, un Font, un Cases."*

6 Apèndix, document 1.

Adalerm, poesia que va escriure arrel d'una excursió del CEM al Santuari del Mont el 15 d'octubre de 1950.[7] L'estima i la defensa de la llengua catalana fou una constant al llarg de la seva vida.

Així mateix, les seves inquietuds culturals el portaren a participar en el II Certamen Literari de l'Institut d'Estudis Guixolencs, on rebé una menció honorífica pel seu treball *El primer somni*.[8] Tal com diu Àngel Jiménez en aquest mateix volum, recordant les paraules del mestre Manuel Pla, Josep Escortell podia haver estudiat una carrera universitària de ciències. O qualsevol altra carrera universitària que s'hagués proposat. L'ampli bagatge cultural que posseïa des de ben jove no deixa lloc al dubte. L'erudit guixolenc Lluís Palahí i Xargay recorda que en Josep va aprovar els exàmens de batxillerat a Barcelona i que el seu pare li preguntà què volia com a regal, que demanés el que volgués. La petició d'en Josep fou premonitòria: una col·lecció de minerals!!!

Josep Escortell no inicià els estudis universitaris. El seu pare l'empenyé a seguir el negoci familiar, la tintoreria situada a la plaça del Monestir. El juny de 1957 es casà amb na Conxita Fernández Repullo, que l'acompanyà fins al darrer dia de la seva vida.

ELS PRIMERS CONTACTES AMB L'ARQUEOLOGIA (1958)

Gràcies a dues cròniques en català que publicà en el *Butlletí del Centre Excursionista Montclar*, sabem que Josep Escortell començà la recerca en el camp de l'arqueologia el 14 de desembre de 1958. En aquella data, amb els seus amics Carles Winterhalder i Martí Carreras, anà d'excursió a la cova dels Lladres, prop de Sant Baldiri, jaciment que ja havia estat excavat per l'alemany Alfred Klaebisch (1890-1978) i publicat per Lluís Esteva poc temps abans.[9] En la ressenya que escriví Josep Escortell,[10] tot i que no la signà, es pot copsar la seva il·lusió per l'arqueologia, malgrat els magres resultats obtinguts. Les excursions amb finalitats arqueològiques prosseguiren els següents diumenges fins al punt que es creà un petit grup de recerca dins del centre, al qual s'afegí un altre amic, Jordi Rabell. Recopilaren les dades que ja coneixien, d'entre les quals cal desta-

7 ADALERM, C., "A Sant Llorens de Sous", *Butlletí del Centre Excursionista Montclar*, octubre de 1950. Agraeixo a Conxita Fernández, vídua de Josep Escortell, les facilitats donades per a la consulta d'aquests butlletins i d'altra documentació.

8 *Àncora*, 23-4-1952; *Los Sitios*, 8-5-1952, p.3.

9 ESTEVA, 1958, p.174-176.

10 Apèndix, document 2.

car que realitzaren un plànol de la cova del Llop, a l'Ardenya, cova que també havia excavat l'alemany Alfred Klaebisch i de la qual no tenim cap altra referència.[11] Així mateix, trobaren una sitja inèdita al poblat ibèric de la plana Basarda i restes de tègula romana pels volts de Solius, abans d'anar d'excursió al dolmen del mas Bousarenys l'11 de gener de 1959.[12] Com a troballa destacable d'aquella jornada, cal assenyalar la identificació d'una sitja, probablement ibèrica, que hi ha prop del dolmen del mas Bousarenys.

LES EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES AL MONESTIR DE SANT FELIU DE GUÍXOLS (1960-1961)

L'afició per l'arqueologia de Josep Escortell esclatà en paral·lel amb una de les grans passions d'un altre il·lustre guixolenc, el mestre i arqueòleg Lluís Esteva Cruañas (1906-1994): el Monestir de Sant Feliu de Guíxols. L'octubre de 1960, Lluís Esteva inicià les excavacions al cenobi benedictí i al seu entorn. Josep Escortell vivia a la plaça del Monestir i anava a veure els treballs cada dia, quan la feina a la seva tintoreria li permetia. Esteva coneixia a Escortell, sabia de la seva afició per l'arqueologia, com hem vist abans, i intuí ràpidament les seves qualitats. El 7 de gener de 1961, s'incorporà als treballs d'excavació.[13] El dilluns 9 de gener, a les 12 del matí, Escortell l'avisà que havia sortit un cadàver en els treballs d'obertura del carrer del Prior, a una trentena de metres al sud-est de l'absis parroquial.[14] La tasca de mestre no li permetia a Esteva ser present al llarg del dia a les excavacions i l'ajuda d'Escortell esdevingué important. Calia actuar amb urgència perquè els treballs no es deturaven. Esteva intuí de seguida que havia descobert una necròpolis romana. El 10 de gener escrivia a Miquel Oliva Prat (1922-1974), delegat provincial del *Servicio Nacional de Investigaciones Arqueológicas*. A la carta,[15] hi ha reflectida la tasca eficient de Josep Escortell i els coneixements que ja tenia en aquells moments:

11 AICART, NOLLA i VIVO, 2007, p. 31 i nota 71.

12 Apèndix, document 3.

13 Així consta en el diari d'excavació de Lluís Esteva. Quan no es digui el contrari, la informació ha estat extreta del diari d'excavació de Lluís Esteva (1960, 1961-1963), conservat al Museu d'Història de la Ciutat de Sant Feliu de Guíxols.

14 Sobre aquest jaciment i les troballes que s'hi efectuaren en aquell moment, vegeu AICART i NOLLA, 1995, p. 99-107.

15 Esborrany d'una carta de Lluís Esteva a Miquel Oliva del 10 de gener de 1961. Fons família Esteva-Massaguer. Tots els fragments de cartes que publiquem han estat transcrits amb l'ortografia original.

Figura 2. Josep Escortell i la seva esposa Conxita Fernández davant la Porta Ferrada del monestir de Sant Feliu de Guíxols. 1960. Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols. Fons Lluís Esteva Cruañas. Autor: Lluís Esteva Cruañas.

"Aquesta nit ha vingut Escortell per dir-me que sembla ha sortit un altre esquelet desfet darrera del que jo havia vist. Han recollit ceràmica (entra ella terra sigilata i sembla que alguna estampada; jo no la veuré fins demà; diu molta de negra, un am de coure, més fragments de vidre (dos me sembla), altre fragment de coure i una altra petita moneda molt avariada."

Les excavacions al Monestir se centraven en aquells moments en l'espai proper a la torre del Fum, on hi havia l'edifici adossat de l'antic garatge de la Brigada Municipal, que emmascarava la torre medieval. Esteva publicà una àmplia notícia d'aquests treballs,[16] en la qual destacava la valuosa ajuda de Josep Escortell. Segons deduïm d'una altra carta de Lluís Esteva a Miquel Oliva,[17] la confiança en Escortell anava creixent. A més, es prepararà a fons per restaurar peces arqueològiques, tot i que sabem que aquesta tasca no el motivava gaire: "Dimarts Escortell haurà anat al Museu a restaurar algunes peces de les que hem trobat a la Porta Ferrada; crec que farem d'ell un excel·lent col·laborador. La Srta. Reixach m'ha

16 ESTEVA, 1961.

17 Còpia d'una carta de Lluís Esteva a Miquel Oliva del 25 de març de 1961. Fons família Esteva-Massaguer.

dit que té interès de parlar amb ell per tal de saber com restauren a Barcelona. L'entrevista suposo que haurà anat bé per tots."

El 8 d'abril de 1961, Esteva anotà en el seu diari que "Escortell fa la 1a peça restaurada. Li queda bé". L'endemà, en una carta a Miquel Oliva,[18] Esteva ho reflectia amb claredat:

"Per altra part l'Escortell ahir va tenir les espàtules que vaig portar de Girona i fanc. Doncs bé; avui l'he trobat i està tot content perquè ahir mateix va restaurar una peça ell sol i diu que li ha quedat força bé, encara que ell digui que podia quedar-li millor. Es un xicot que val i que no dubto que farà coses bones."

L'admiració d'Esteva per la feina de Josep Escortell anava creixent, fins al punt que plantejà a Miquel Oliva la possibilitat que Escortell tingués un nomenament oficial dins de l'estructura del *Servicio Nacional de Excavaciones Arqueológicas.*[19]

"Escortell es un gran auxiliar. Ha restaurat vàries peces ja. ¿No seria convenient fer-li un nomenament de col·laborador? Cregui que ho ben mereix i voldria que pugués venir a la reunió de Delegats."

El nomenament com a col·laborador implicava donar-li una autoritat legal que li hagués permès tirar endavant intervencions arqueològiques pel seu compte. Recordem, a tall d'exemple, que el calongí Pere Caner i Estrany (1922-1982), bon amic de Josep Escortell, també començà la seva tasca arqueològica com a col·laborador d'aquest servei, abans de ser delegat local de Calonge.[20] Vaig comentar-li a Josep Escortell què en sabia d'aquesta proposta i si havia prosperat. No ho sabia i em respongué que "això eren coses del Sr. Esteva". Tampoc hem trobat cap altre document, per ara, sobre aquest possible nomenament.

De la seva activitat arqueològica al Monestir en aquells moments, ens resten les seves anotacions en un full de llibreta que ens deixà per si es considerava d'interès pels treballs que s'hi han realitzat en els darrers anys. Aquestes notes[21] es relacionen amb un plànol del sector de la torre del Fum que realitzà Lluís Esteva.

18 *Còpia d'una carta de Lluís Esteva a Miquel Oliva del 9 d'abril de 1961*. Fons família Esteva-Massaguer.

19 Anotació a mà en una còpia d'una carta de Lluís Esteva a Miquel Oliva del 7 de maig de 1961. Fons família Esteva-Massaguer.

20 Per exemple, l'any 1957 intervingué a Pla de Palol com a col·laborador de la Comissaria provincial. Vegeu NOLLA (ed.), 2002, p.28.

21 Apèndix, document 4.

ELS ANYS DE PLENITUD

No hi ha dubte que l'afició per l'excursionisme i l'arqueologia juntament amb el seu tarannà metòdic féu d'Escortell un prospector excel·lent. Lluís Esteva ressenyà diverses troballes seves a mitjan anys seixanta a la revista *Ampurias*, una revista d'àmplia difusió en l'àmbit de l'arqueologia espanyola. Concretament, Esteva es referí a les troballes d'un nucli de quars i d'un raspador prop de la roca de Sant Jaume a Sant Elm (Sant Feliu de Guíxols); un trapezi de sílex prop de la creu de Romanyà; una peça de sílex a Bell-lloc d'Aro, i una altra prop de la Font Picant o un rascador de quars prop de Can Codolà, a l'Ardenya.[22] No ens ha d'estranyar que Josep Escortell tingués aquesta capacitat per identificar peces lítiques, atès que una altra de les seves grans passions com hem vist era l'estudi dels minerals, temàtica sobre la qual publicà un breu article sobre els minerals existents a la vall d'Aro l'any 1965.[23]

A principis de maig de 1962 també avisà Lluís Esteva de la descoberta de les restes arqueològiques de l'antiga església de Santa Cristina d'Aro.[24] Per tot plegat, no ens ha d'estranyar que el mestre guixolenc el cités com a col·laborador seu en el primer volum dels *Sepulcros Megalíticos de las Gabarras*,[25] juntament amb Secundí Reyné, agutzil de Platja d'Aro, i el també excursionista i aficionat a l'arqueologia Jaume Lladó, un altre dels membres fundadors del Centre Excursionista Montclar. Cal recordar que Esteva aplegà diversos col·laboradors des que retornà a Sant Feliu de Guíxols l'any 1949, alguns dels quals procedien de l'excursionisme cultural anterior a la Guerra Civil, vinculats al Centre Excursionista Mar i Muntanya i, després de la Guerra Civil, al Centre Excursionista Montclar. Amb aquesta primera fornada de col·laboradors inicià una tasca ingent de recerca en el mon megalític de les Gavarres que culminà a la segona part de la dècada dels cinquanta amb la restauració dels dolmens del mas Bousarenys i la Cova d'en Daina. Josep Escortell fou el primer d'una segona fornada de col·laboradors d'Esteva i l'únic que continuà treballant habitualment amb el mestre fins a la seva defunció l'any 1994. A finals dels anys seixanta, s'hi incorporaren els germans Néstor i Joan Sanchiz Guerrero. Més enllà de

22 ESTEVA, 1965, p. 282-284.
23 ESCORTELL, 1965.
24 AICART, NOLLA i PALAHÍ, 2008, p.26.
25 ESTEVA, 1964, p.17.

Figura 3. Amb el Dr. Lluís Pallí al dolmen de Pujarnol, a Porqueres. 1968. Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols, Fons Lluís Esteva Cruañas. Autor: Lluís Esteva Cruañas.

l'amistat que els uní, conformaren un grup de treball estable durant les dècades dels setanta i dels vuitanta, amb èxits remarcables en el camp de la investigació i la protecció del patrimoni, especialment pel que fa a la prehistòria de la vall d'Aro i la identificació del Paleolític de la comarca veïna de la Selva, estudis que impulsà Néstor Sanchiz des de l'any 1974 i que han estat reconeguts científicament en l'àmbit internacional.[26]

Resseguint la producció bibliogràfica de Josep Escortell, podem comprovar que des de la segona meitat de la dècada del seixanta publicà treballs sobre història de la vall d'Aro amb una certa regularitat. Pel que fa a la seva actuació en la protecció i salvaguarda del patrimoni destacaríem dos treballs, reproduïts íntegrament a l'apèndix: un sobre el jaciment ibèric de la plana del Vidre a l'Ardenya,[27] que pogué documentar abans de ser definitivament malmès per les plantacions d'eucaliptus; i l'altre sobre un enterrament baix imperial que localitzà mig destruït en els encontorns de Solius, en el

26 GARCIA, 2005, p.470-474.

27 ESCORTELL, 1972. AICART, NOLLA i VIVO, 2007, p.53-54 i figura 20, on es pot observar Josep Escortell recollint sílex pels volts de la plana del Vidre. (Fig. 5)

Figura 4. Amb Elena Massaguer, esposa de Lluís Esteva, Conxita Fernández i una jove que no hem identificat a Solius (Santa Cristina d'Aro). 1969. Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guixols. Fons Lluís Esteva Cruañas. Autor: Lluís Esteva Cruañas.

qual identificà el nom de la persona enterrada.[28] Pel que fa a l'arqueologia de camp, cal destacar també la descoberta d'un jaciment romà inèdit a Romanyà de la Selva[29] i la seva participació en destacades excavacions arqueològiques, com la del jaciment prehistòric de Sant Benet, sota la direcció del Dr. Narcís Soler i Masferrer, entre els anys 1976 i 1981[30] o la de l'església de Bell-lloc d'Aro, als anys vuitanta,[31] a banda d'intervencions en aixecaments i documentació d'elements megalítics, tant a l'Alt com al Baix Empordà, sempre acompanyat de Lluís Esteva i Cruañas. En el cas de Bell-lloc d'Aro, a més a més, Escortell llançà una hipòtesi molt versemblant sobre l'origen del topònim antic de l'església.[32]

El 25 de gener de 1974, Lluís Esteva fou nomenat director del Museu Municipal de Sant Feliu de Guixols. En el ple de l'Ajunta-

28 ESCORTELL, 1977.

29 ESTEVA, 1978, p.71. En la mateixa zona, també va recollir materials d'un altre interessant jaciment romà prop de Can Poncet, materials que es conserven en el Museu d'Història de la Ciutat de Sant Feliu de Guixols.

30 SOLER, 1977, p.295; SOLER, 1995, p.55-62.

31 ESTEVA, 1990, p. 78-102.

32 ESCORTELL, 1989.

Figura 5. Recollint sílex pels volts de la plana del Vidre de Solius a mitjan dels setanta del segle passat. Autora: Conxita Fernández. Col·lecció Josep Escortell i Cerqueda.

ment del mes de novembre d'aquell mateix any, a proposta de l'alcalde, Pere Albertí, es va aprovar la creació d'una Comissió Rectora Provisional del Museu, presidida pel mateix alcalde; amb el regidor de Cultura, Sr. Blasco, en qualitat de vicepresident; els vocals Lluís Esteva, els germans Néstor i Joan Sanchiz Guerrero, Josep Escortell i el doctor Lluís Pallí i Buxó com a secretari.[33] Aquesta comissió fou l'embrió de la Junta del Museu Municipal que es mantingué activa fins l'any 1987, en què l'afer de l'enderroc d'una part de la muralla de la ciutat de Sant Feliu de Guíxols forçà la dimissió de tots els membres de la junta.[34] Després d'un breu parèntesi, es constituí una nova Junta Rectora Provisional per acord del ple de l'Ajuntament de 28 d'abril de 1988, en la qual Josep Escortell fou nomenat conservador juntament amb els germans Joan i Néstor Sanchiz. D'una manera o altra, Josep Escortell sempre estigué vinculat al museu guixolenc. Així mateix, fou membre fundador de l'Institut d'Estudis del Baix Empordà l'any 1981, sota la presidència de Lluís Esteva.

Josep Escortell excel·lí en l'estudi de la ceràmica, especialment la d'època medieval i moderna, camp en el qual col·laborà amb

33 DE LERMA, X. "El expediente de ampliación del Museo Municipal", *Los Sitios*, 9-11-1974, p.11; DE LERMA, X. "Se ha formado la Comisión Gestora provisional del Museo", *Los Sitios*, 1-2-1975, p.9.

34 Sobre aquest afer, vegeu, per exemple, la notícia publicada en el *Diari de Girona*, 11-6-1987, p. 12.

l'especialista Albert Telese. A més a més, tenia un ampli coneixement de la ceràmica romana, malgrat que li costava admetre-ho. Podem afirmar, sense por a equivocar-nos, que estava entre els millors especialistes de Catalunya en l'estudi de la ceràmica medieval i moderna. Així mateix, aplegà una notable col·lecció de ceràmica popular espanyola, que comprava en els viatges que efectuava amb la seva esposa, col·lecció que exposà a Sant Feliu de Guíxols, Calonge o Llagostera.[35]

En els darrers anys, dos temes l'apassionaren encara més que l'arqueologia i la ceràmica. D'una banda, el rebrot de l'afició per la mineralogia. Destaquem en aquest camp la seva col·laboració amb reconeguts geòlegs, molt especialment amb el doctor Lluís Pallí i Buxó, del qual ja havia publicat una documentada ressenya sobre el *Mapa Geològic de Sant Feliu de Guíxols*[36] i amb qui coincidí durant molts anys a la Junta del Museu Municipal i a la Junta Directiva de l'Institut d'Estudis del Baix Empordà. De l'altra, aplegà una col·lecció malacològica extraordinària, ampliada als invertebrats marins. Aprengué l'ús de les noves tecnologies, es comunicà amb col·leccionistes d'arreu i les seves opinions han quedat recollides en diversos fòrums especialitzats.

Aquest article és només un breu recorregut per una ampla vida, estroncada sobtadament, d'un erudit de Sant Feliu de Guíxols, d'un amic del qual vaig tenir l'oportunitat de gaudir del seu mestratge, de la seva vàlua com a persona, honest i franc, en els moments bons i en els dolents. Un home de ciència i de cultura, sempre a punt per donar un consell o una informació, de manera desinteressada, amb una humilitat extraordinària que aportava encara més valor a la seva opinió.

BIBLIOGRAFIA*

AICART i NOLLA, 1995: AICART, Francesc i NOLLA, Josep M. "El jaciment tardoromà del Carrer del Prior (Sant Feliu de Guíxols)", *Estudis del Baix Empordà*, 14 (1995), p. 99-107.

AICART, NOLLA i PALAHÍ, 2008: AICART, Francesc; NOLLA, Josep M. i PALAHÍ, Lluís. *L'església vella de Santa Cristina d'Aro: del monument tardoantic a l'església medieval*, Santa Cristina d'Aro: Ajuntament de Santa Cristina d'Aro-Universitat de Girona, 2008. 265 p.

35 VICENTE, Josep. "Dietari. 21 de març. Ceràmica d'Espanya", *Presència*, 1-4-1981, p.31; *Los Sitios*, 19-4-1985, p.14; *Los Sitios*, 22-3-1986, p.11.

36 ESCORTELL, 1979.

AICART, NOLLA i VIVO, 2007: AICART, Francesc; NOLLA, Josep M. i VIVO, Jordi. *La Plana Basarda (Santa Cristina d'Aro. Baix Empordà): història i arqueologia d'un jaciment maleït*, Santa Cristina d'Aro: Ajuntament de Santa Cristina d'Aro-Universitat de Girona, 2007. 95 p.

BUSSOT, 2011: BUSSOT, Gerard. *Gent d'un segle. Sant Feliu de Guíxols 1900-2000 (401 apunts biogràfics)*, Sant Feliu de Guíxols, Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols, 2011. 508 p.

ESCORTELL, 1965: ESCORTELL, Josep. "Els minerals de la comarca guixolenca", *Àncora*, 11-03-1965.

ESCORTELL, 1972: ESCORTELL, Josep. "La Plana del Vidre de Solius", *Àncora*, Festa Major, 1972.

ESCORTELL, 1977: ESCORTELL, Josep. "Una sepultura tardo-romana a Solius", *Àncora*, 24-02-1977.

ESCORTELL, 1979: ESCORTELL, Josep. "El mapa geològic de Sant Feliu de Guíxols", *Presència*, 1-5-1979, p. 18.

ESCORTELL, 1989: ESCORTELL, Josep. "El nom antic de l'església de Bell-lloc", *Àncora*, 27-4-1989.

ESTEVA, 1958: ESTEVA, Lluís. "Prehistoria de la comarca guixolense, II", *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, XII, 1958, p.173-244.

ESTEVA, 1961: ESTEVA, Lluís. "Noticias de la "Porta Ferrada" y de sus aledaños", *Àncora*, 16-2-1961.

ESTEVA, 1964: ESTEVA, Lluís. *Sepulcros megalíticos de las Gabarras (Gerona) I*, Corpus de Sepulcros Megalíticos. España: Fascículo 3, Instituto Español de Prehistoria del Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Departamento de Barcelona-Servicio de Investigaciones Arqueológicas de la Diputación de Gerona, Girona. 39 p i 14 fitxes.

ESTEVA, 1965: ESTEVA, Lluís. "Notas de Arqueología de Cataluña y Baleares. Gerona. Sant Feliu de Guíxols-Santa Cristina de Aro", *Ampurias*, XXVI-XXVII, 1964-1965, p.282-284.

ESTEVA, 1978: ESTEVA, Lluís. "Sepulcros megalíticos de las Gabarras. Noticias complementarias", *Cypsela*, II, 1978, p.55-89.

ESTEVA, 1990: ESTEVA, Lluís. "Bell-lloc d'Aro. Restauració de l'església (1959-1962) i excavacions efectuades (1982-1986)", *Estudis del Baix Empordà*, 9, 1990, p.63-114.

GARCIA, 2005: GARCIA, JOAN. *Tecnologia lítica i variabilitat de les indústries del Plistocè Mitjà i Superior Inicial del nord-est de la Península Ibèrica i sud-est de França: Nivell G de la Caune de l'Arago, La Selva i conques del Rosselló. Ter i Lacustre de Banyoles*, Tesi doctoral dirigida per Eudald Carbonell i Xose Pedro Rodríguez, volum II, Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, 2005.

NOLLA (ed), 2002: NOLLA, Josep M. (editor). *Pla de Palol. Un establiment romà de primer ordre a Platja d'Aro*. Castell-Platja d'Aro, Ajuntament de Castell-Platja d'Aro, 2002. 250 p.

SOLÀ, Josep; VICENTE, Josep; CALVET, Marc (coord.): *Cinquanta anys. 1950-2000. Centre Excursionista Montclar*. Centre, 2000. *Cinquanta anys 1950-2000. Centre Excursionista Montclar*, Sant Feliu de Guíxols, 2000. 179 p.

SOLER, 1977: SOLER, Narcís. "El jaciment epipaleolític de Sant Benet (Sant Feliu de Guíxols, Girona), *Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, XX-Publicacions del Museu Municipal de Sant Feliu de Guíxols*, I, 1977, p. 295-312.

SOLER, 1995: SOLER, Narcís. "El jaciment magdalenià de Sant Benet (Sant Feliu de Guíxols), *Estudis del Baix Empordà*, 14, 1995, p. 55-66.

* Consulteu el recull complet de la bibliografia de Josep Escortell a l'article d'Àngel Jiménez publicat en aquest mateix volum.

APÈNDIX

DOCUMENT 1

A SANT LLORENS DE SOUS

Un munt de runes és, el que abans era
palau d'amor vers Déu i santedat.
Cada any torna a esclatar la primavera,
mes ai! la teva glòria ja ha passat.

Dins de l'oblit caigué la teva història
com la llum es desfà quan ve la nit,
mes sempre hi ha una espurna de memòria
al més pregón recó de nostre pit.

El que et resta no és més que les despulles
del teu esperit bell i gegantí,
i els teus records es perden com les fulles
en mig del bosc, pel vent del dematí.

Els capitells de tes columnes fortes
romanen destroçats d'ací i d'allà,
tot dorm dintre les teves parets mortes
esperant el qui els ha de desvetllar.

C. Adalerm.
Josep Escortell Cerqueda

Butlletí del Centre Excursionista Montclar, octubre de 1950.

DOCUMENT 2

La nostra primera Excavació

14 Desembre 1958

Fa molt de temps que coneixíem l'existència de la Cova dels Lladres, prop de Sant Baldiri. I des del mateix dia del nostre assabentament, que abrigàrem l'esperança de poder realitzar-hi una petita excavació. Darrerament tinguérem coneixement de que s'hi havia trobat un ganivet de sílex amb mànec d'os. I així el diumenge dia 14, tres socis del Centre, equipats amb un piolet, una pala i un sedaç, decidírem començar les nostres sortides, que podríem dir-ne de recerques arqueològiques.

De les 9'30 h. fins a les 11'30 h. romanguérem dintre la petita cova, —té aproximadament uns 3 metres de llargada per 2 d'ampla—, gratant curosament (car la roca del pis és molt descomposta), treient sorra i passant-la pel sedaç. Malauradament la nostra primera intervenció en el camp de l'arqueologia fou infructuosa, però encara ens queda molta feina a fer. Dintre d'alguns diumenges pensem endegar-ho completament.

No obstant, recompensà el nostre esforç, la troballa d'una punta de sílex arran del camí que seguíem, punta que el delegat d'excavacions arqueològiques Sr. Lluis Esteve Cruañas, ens explicà com era prematur donar-li significat prehistòric. Malgrat ésser peça de superfície i un xic desorientadora la forma dels seus talls, és molt possible que l'estri hagi pertangut als nostres avantpassats.

De retorn ampliàrem l'excursió passant per Sant Benet i devallant per Câl Duro.

Temps emprat: De Sant Feliu a la Cova, 1 h. 45 m. —Retorn: Aproximadament 1 h. 30 m. Hi prengueren part: Carles Winterhalder, Martí Carreras i Josep Escortell.

Butlleti del Centre Excursionista Montclar, gener de 1959.

DOCUMENT 3

Excursió al Dolmen de Bousarenys

11. Gener

Amb motiu de l'excavació a la Cova dels Lladres, comentada en el butlletí del mes passat, ha nascut dintre del Centre, un petit grup interessat a conèixer totes les restes arqueològiques existents pels volts de casa nostra i intentar localitzar-ne de noves.

Això ha estat causa, doncs, que durant un seguit de diumenges hagim sortit d'excursió esperonats per un nou alicient: la recerca arqueològica. Però abans que res, hem cregut convenient visitar de bell nou tot allò que ja coneixíem de temps o bé en teníem referència. Així, s'ha fet una anada fins a la Cova del Llop, dessota mateix del Puig de les Cols i prop de Pedralta, d'on hem traçat, per a record particular, el plànol de la seva planta. Han seguit les visites al poblat ibero-romà de Plana Basarda, on hem començat a desembardissar els pous i sembla n'hem localitzat un de nou; les visites als menhirs de Vallbanera, de la Murtra, al dolmen Cova d'En Daina tan concienҫosament restaurat.. I darrerament el dia 11 de gener visitàrem per primera vegada després de la seva magnífica restauració, el sepulcre de corredor de Bousarenys.

Un cop visitat detalladament el megalit emprenguérem el camí de la Font Picant, observant francament encisats les grosses pedres que les gelades han esbardellat i el vent, tenaç amb acerat fibló de quarç, ha esculpit capriciosament, mateix que la més abstracta i pura de les esculptures.

En havent fet poc trast, decidírem pujar un petit turonet a fi de contemplar la dolça vall de Solius, quan ens sorprengué la presència d'un pou cavat a la roca viva, un pou en forma de gerra, que desconeixem completament el significat que pot tenir. Un xic encuriosits observem que el seu redol abunden petits fragments de terrissa molt basta i per tot el turonet gran quantitat de pedres, algunes com amuntegades, quina presència no es deu pas a l'atzar. Finalment podem recollir un bon troç de tegula romana. Però la premura de temps ens obliga a prosseguir l'excursió, encar que un xic més lluny i en un bosc molt espès, arran de camí, observem també l'existència de pedres mig arrenglerades, fragments de ceràmica ordinària y uns quants trossos de *tegulae*.

Els nostres escassos coneixements no ens permeten pas deduir-ne cap conclusió definitiva, malgrat suposar que es deu tractar d'algunes restes romanes, possiblement sense gaire importància, però que han servit per a esperonar una miqueta més el nostre afany.

Hi prengueren part: Jordi Rabell, Carles Winterhalder, Martí Carreras, i Josep Escortell.

Josep Escortell E.
i Cerqueda

Butlletí del Centre Excursionista Montclar, febrer de 1959.

DOCUMENT 4

EXCAVACIONS A LA PORTA FERRADA.

FOSSA 1.- Entrant a la dreta.
FOSSA 2.- Id. a l'esquerra.
FOSSA 3.- On hi havia el dòlium.
FOSSA 4-A.- 1ª cata amb 2 nivells.

1er nivell: Bels rajols fins 1'60 m.
2on nivell: de 1'60 m. fins 2 m; que és l'alçada de la paret romana.
2ª cata, al costat de la 1ª

1er nivell: bels rajols a 0'80 m.
2on " : de 0'80 m. a 1'20 m.
3er " : de 1'20 m. a 1'60 m.
4rt " : de 1'60 a 2 m.

FOSSA 4-B.- Fou on s'hi trobaren els vidres.
FOSSA 4-C.- Entre la tina gran de l'entrada, la paret transversal i el pou.
FOSSA 5.- 1ª cata: Tenia 1 m. de gruix, i estava damunt del nivell de la paret romana.
2ª cata: del nivell de la paret romana a 0'30
3ª cata: de 0'30 m. a 1'20 m.
4ª cata: de 1'20 m. a 2'20 m. que és l'altura de la paret romana fins la banqueta.
5ª cata: de 0'25 a 0'50 m. de la banqueta.
FOSSA 6.- On hi treballà en Pere Manera
FOSSA 7.- Al costat del pou.
FOSSA 8.- El pou.
FOSSA 9.- Al peu de la TORRA DEL FUM PER L'EXTERIOR.

Notes de camp de les excavacions a la Porta Ferrada, ca. 1961.